

ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑ Β΄ ΟΜΑΔΑΣ**ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΕΜΠΤΟ: ΑΝΑΚΑΛΥΠΤΟΝΤΑΣ ΤΟ ΝΟΥ (σ. 115-139)****ΘΕΜΑ Α΄****ΠΕΔΙΟ: ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗ ΜΕΤΑΦΥΣΙΚΗ**

- i. Αλλά τι είναι αυτό το κομμάτι κερί δε μπορώ να καταλάβω παρά μόνο με το νου. Είναι βέβαια το ίδιο το οποίο βλέπω, αγγίζω, φαντάζομαι, και τελικά είναι το ίδιο που *πίστευα πως είναι από την αρχή*.
- ii. Ας υποθέσουμε λοιπόν ότι ο νους είναι, όπως λέμε, *άγραφο χαρτί*, κενό από οποιαδήποτε στοιχεία, χωρίς καθόλου ιδέες. Πώς εξοπλίζεται;
- iii. Ονομάζω *υπερβατολογική* γνώση κάθε γνώση που, γενικά, δεν ασχολείται τόσο με τα αντικείμενα όσο με *το δικό μας μόνο τρόπο γνώσεως αντικειμένων*, εφόσον αυτός πρόκειται a priori να είναι δυνατός.

Να μελετήσετε τα παραπάνω αποσπάσματα και να απαντήσετε στις ερωτήσεις:

α. Από ποιους φιλοσόφους προέρχονται τα παραπάνω κείμενα και σε ποια σχολή ανήκει ο καθένας;

β. Τι πρεσβεύει ο κάθε φιλόσοφος;

ΑΠΑΝΤΗΣΗ**α.**

i. Αλλά τι είναι αυτό το κομμάτι κερύ δε μπορώ να καταλάβω παρά μόνο με το νου. Είναι βέβαια το ίδιο το οποίο βλέπω, αγγίζω, φαντάζομαι, και τελικά είναι το ίδιο που *πίστευα πως είναι από την αρχή*.

Réné Descartes, Μεταφυσικοί στοχασμοί.

ii. Ας υποθέσουμε λοιπόν ότι ο νους είναι, όπως λέμε, *άγραφο χαρτί*, κενό από οποιαδήποτε στοιχεία, χωρίς καθόλου ιδέες. Πώς εξοπλίζεται;

John Locke, Δοκίμιο για την ανθρώπινη νόηση

iii. Ονομάζω *υπερβατολογική* γνώση κάθε γνώση που, γενικά, δεν ασχολείται τόσο με τα αντικείμενα όσο με το *δικό μας μόνο τρόπο γνώσεως αντικειμένων*, εφόσον αυτός πρόκειται a priori να είναι δυνατός.

Immanuel Kant, Κριτική του Καθαρού Λόγου

β.

i. Ο *Ντεκάρτ* είναι *ορθολογιστής*. Σύμφωνα με τους ορθολογιστές βασική και αποκλειστική πηγή της γνώσης αποτελεί ο *καθαρός λόγος* – η *καθαρή νόηση*.

ii. Ο *Λοκ* είναι *εμπειριστής*. Για τους εμπειριστές η μοναδική πηγή της γνώσης είναι οι *αισθήσεις*.

iii. Ο *Καντ* ίδρυσε την *κριτική σχολή*. Σύμφωνα με αυτή τη σχολή σκέψης, η στέρεη θεμελίωση της γνώσης προϋποθέτει συνεργασία *λόγου και εμπειρίας*.

ΘΕΜΑ Β΄**ΠΕΔΙΟ: ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗ ΜΕΤΑΦΥΣΙΚΗ**

Αυτός ο ιδιότυπος χαρακτήρας μπορεί να έγκειται ή στο διαφορετικό αντικείμενο ή στις διαφορετικές πηγές της γνώσης. Και πρώτα, όσον αφορά τις πηγές της μεταφυσικής γνώσης, η έννοιά της περιλαμβάνει το ό,τι αυτές οι πηγές δεν μπορούν να είναι εμπειρικές.

Emmanuel Kant, Προλεγόμενα σε κάθε μελλοντική μεταφυσική

Να μελετήσετε το παραπάνω απόσπασμα και να απαντήσετε στις ερωτήσεις:

- α. Γιατί οι πηγές της μεταφυσικής γνώσης δεν μπορούν να είναι εμπειρικές;
β. Σε τί συνίσταται το *διαφορετικό αντικείμενο* ή οι *διαφορετικές πηγές* της γνώσης σε ό, τι αφορά τη μεταφυσική γνώση;

ΑΠΑΝΤΗΣΗ

α. Η Μεταφυσική είναι γνώση a priori που πηγάζει από τον *καθαρό νου* και τον *καθαρό λόγο* επομένως πηγές της δεν είναι ούτε η *εξωτερική εμπειρία* που είναι η *πηγή της φυσικής*, ούτε η *εσωτερική* που είναι το *θεμέλιο της εμπειρικής ψυχολογίας*. Η μεταφυσική ενδιαφέρεται για τη *βαθύτερη πνευματική διάσταση* της πραγματικότητας και την *ουσία* της ανθρώπινης ύπαρξης

β. Η Μεταφυσική ενδιαφέρεται για τη *σχέση* ανάμεσα στο *νου* και το *σώμα*, την *πνευματική* και την *υλική* πραγματικότητα.

Ενδιαφέρεται και για την ουσία της *προσωπικής ταυτότητας* και της *αυτοσυνειδησίας* του ανθρώπου.

Επιδιώκει μια *συνολική θεώρηση* της πραγματικότητας κάτω από το πρίσμα της *αιωνιότητας*.

Αυτή είναι και η απάντηση σε όλους εκείνους που ισχυρίζονται ότι η μεταφυσική δεν ασχολείται με υπαρκτά προβλήματα ενώ πρόκειται για υπαρκτά προβλήματα και ας μην είναι, κατ' εξοχήν, εμπειρικά.

Η μεταφυσική ασχολείται με ό,τι δεν μπορεί να ασχοληθεί η φυσική επιστήμη.

ΘΕΜΑ Γ΄

ΠΕΔΙΟ: ΝΟΥΣ ΚΑΙ ΣΩΜΑ

Επιστημονική δεοντολογία

Αλλά τί είμαι λοιπόν; *Σκεπτόμενο πράγμα*; Τί είναι αυτό; Είναι ένα πράγμα που αμφιβάλλει, νοεί, βεβαιώνει, αρνείται, θέλει δε θέλει, φαντάζεται, επίσης και αισθάνεται. Η φύση επίσης διδάσκει ότι δεν *παρίσταμαι* μονάχα στο σώμα μου αλλά είμαι στενότατα συνδεδεμένος και οιονεί *συγχωνευμένος* με αυτό ώστε να συνθέτω ένα *ενιαίο* όλο μαζί του. Αλλιώς όταν πληγώνεται το σώμα δεν θα αισθανόμουν πόνο...αλλά θα αντιλαμβανόμουν αυτό το πλήγμα μέσω του καθαρού νου....

Réné Descartes, Στοχασμοί περί της πρώτης φιλοσοφίας

Να μελετήσετε το παραπάνω απόσπασμα και να απαντήσετε στις ερωτήσεις:

- α. Με ποιο τρόπο ο Descartes διαφοροποιεί το σώμα από την ψυχή;
- β. Ποια είναι η αδυναμία της θεωρίας του;
- γ. Με ποιο τρόπο προσπαθεί να ανταπεξέλθει στην αδυναμία της θεωρίας του;

ΑΠΑΝΤΗΣΗ

α. Κατά τον Descartes, το σώμα έχει *υλική υπόσταση* που υπόκειται στους *φυσικούς νόμους*, έχει ιδιότητες που εκφράζουν *ποιότητες* ή *ποσότητες*, έχει *έκταση* στο χώρο, είναι δηλαδή *εκτατό*.

Αντίθετα, το ενσυνείδητο «εγώ», η «νοούσα ψυχή», αντιλαμβάνεται άμεσα, ενορατικά, χωρίς τη μεσολάβηση των αισθήσεων.

Έτσι, οι προθέσεις, οι επιθυμίες, τα αισθήματα και τα συναισθήματα δε γίνονται αντιληπτά από την έκτασή τους αλλά άμεσα.

β. Οι αδυναμίες της θεωρίας του *Descartes* συνίστανται :

i. στη διάσπαση του ανθρώπινου όντος σε δυο διαφορετικές και ασύμβατες υποστάσεις και

ii. στη διαφορετικότητα του εσωτερικού εγώ δε συνεπάγεται, με τρόπο αυτονόητο, και την ύπαρξη της ψυχής.

γ. Τον αβυσσαλέο διαχωρισμό σώματος και ψυχής, το εσωτερικό και το εξωτερικό «εγώ», ο *Descartes* προσπάθησε να τον αμβλύνει μέσα από την ανατομία.

Στην υπόφυση –το κέντρο του εγκεφάλου- που ονόμασε «κωνάριον» υπάρχει το σημείο επαφής του σώματος και της ψυχής. Τα αισθητήρια όργανα διεγείρουν κάποια λεπτότατα αέρια, τα ζωικά πνεύματα, που μεταφέρονται με το αίμα στον εγκέφαλο και πληροφορούν το κωνάριον που, με τη σειρά του, επηρεάζει την ψυχή και το αντίστροφο.

Πρόκειται για μια θεωρία επιστημονικά αυθαίρετη και λογικά άστοχη.

Ο διαχωρισμός σώματος και ψυχής παραμένει χωρίς να εξηγείται πώς αυτά αλληλοεπιδρούν.

ΘΕΜΑ Δ´

ΠΕΔΙΟ: ΜΟΝΙΣΤΙΚΕΣ ΘΕΩΡΙΕΣ

Κεφάλαιο 5, Ενότητα 3, Παράθεμα 1, σ.127, *George Berkeley*, Τρεις διάλογοι μεταξύ Ύλα και Φιλόνου.

Να μελετήσετε το απόσπασμα και να το σχολιάσετε

ΑΠΑΝΤΗΣΗ

Σύμφωνα με τον *Berkeley*, ο κόσμος αποτελείται από ενεργητικές οντότητες – υποκείμενα και παθητικές ιδέες –αισθήματα και τις εικόνες τους. Ο εξωτερικός κόσμος θρυμματίζεται σε μια σειρά από συνειδησιακές καταστάσεις, σε ένα σύνολο από ιδέες, σε μια δέσμη από αισθήματα...Ο *Berkeley* ονομάζει τον *ιδεαλισμό* του *αύλοκρατία*, επειδή στόχος του ήταν να αρνηθεί την ύπαρξη του υλικού υποστρώματος των ιδεών που αντιστοιχούν στα αισθήματά μας. Δηλαδή, τα πράγματα υπάρχουν μόνο στο βαθμό που γίνονται αντιληπτά από τις αισθήσεις.

Το πρόβλημα που ανακύπτει όμως έχει σχέση με την *κανονικότητα* στη φύση που συνάδει με την *αυθυπαρξία* της. Κατά τον *Berkeley* όλες οι κοινές συνειδησιακές καταστάσεις και η τάξη με την οποία παρουσιάζονται πρέπει να αποδοθούν στην *παρέμβαση του θεού*. Ο κόσμος είναι ο *λόγος* που ο θεός *εκφωνεί* στους ανθρώπους. Και στο ερώτημα τι γίνεται άμα εμείς απομακρυνθούμε ή πεθάνουμε, η απάντηση είναι ότι τα αντιλαμβάνεται όλα το *παντοδύναμο γνωστικό υποκείμενο*, δηλαδή ο θεός.

ΘΕΜΑ Ε΄

ΠΕΔΙΟ: ΜΟΝΙΣΤΙΚΕΣ ΘΕΩΡΙΕΣ

Επομένως σε αυτή την τόσο περίφημη οντολογική (καρτεσιανή) απόδειξη της ύπαρξης ενός υπέρτατου όντος,...

Im. Kant, Κριτική του Καθαρού Λόγου

Να μελετήσετε το παραπάνω απόσπασμα και να απαντήσετε στην ερώτηση: Ποια είναι η άποψη του Ντεκάρτ για το θεό;

ΑΠΑΝΤΗΣΗ

Η οντολογική απόδειξη της ύπαρξης του θεού είναι καθαρά *νοητική σύλληψη*. Έχοντας ως δεδομένο το ότι ο Θεός είναι τέλειος. Ο Ντεκάρτ συνάγει με *λογική αναγκαιότητα* ότι πρέπει και να υπάρχει, αφού η τυχόν ανυπαρξία του θα ήταν *ασυμβίβαστη* με την τελειότητά του.

Παρά την κριτική που ασκεί, ο Καντ δεν απορρίπτει με κανέναν τρόπο, τις μεταφυσικές αλήθειες και την ύπαρξη του θεού . Απλά τις *θεμελιώνει* στην *ηθική συνείδηση* και στον *πρακτικό λόγο* και όχι στο θεωρητικό.

2.

Να συνδέσετε τις δυο στήλες:

1. Υποκειμενικός Ιδεαλισμός	α. Το αντικείμενο όπως ακριβώς είναι
2. Αντικειμενικός Ιδεαλισμός	β . <i>Εποπτείες</i> και <i>κατηγορίες</i>
3. Αφελής ρεαλισμός	γ . Αντικείμενο υπαρκτό που σηματοδοτείται από τη συνείδηση
4. Κριτικός ρεαλισμός	δ . Πνευματική παράσταση έξω από τη συνείδηση
5. Καντιανή δ/λία	ε . Πνευματική παράσταση στη συνείδηση
6. Φαινομενολογία	στ . Το αντικείμενο εξαρτάται από τις αισθήσεις

ΑΠΑΝΤΗΣΗ

1ε, 2δ, 3α, 4στ, 5β, 6γ
